

॥ २७ ॥ चतुर्दिक्षु मेरुमूलाद्योजनसहस्रं त्यक्त्वाऽग्नेः परितः परिधय इव जठरदेवकुटादयस्तिष्ठन्ति अतोऽष्टादशयोजनसहस्रं प्रमाणमत्रोक्तम् वैष्णवादिपुराणेषु परिमाणादियत्पुनः अन्यथा वर्णितं तत्तु कल्पभेदाद्यपेक्षया द्विसहस्रं पृथुचतुंगौ च ॥ २८ ॥ २९ ॥ यथादिशं प्राच्यादिदिक्षु यथारूपमिन्द्रादिवर्णानतिक्रमेण तुरीयमानेन सार्द्धं द्विसहस्रप्रमाणेन नामानि पुराणांतरा ज्ञातव्यानि यथोक्तम् मेरौ नवपुराणि स्युर्मनोवत्यमरावती तेजोवती संयमनी तथा कृष्णांगनापरा श्रद्धावती गंधवती तथा चान्यामहोदया यशोवती च ब्रह्मैन्द्रवन्त्यादीनां यथाक्रममिति ॥ ३० ॥ इति पंचमेटीकायां षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७३ ॥ ततः सप्तदशे गंगागमनं तच्चतुर्दिशम् इलावृते च रुद्रेण संकर्षणनिषेवणम् ॥ १ ॥ यज्ञलिंगस्य बलेर्य

कुरंगकुररकुसुंभवैकं कत्रिकूटशिशिरपतंगरुचकनिषधशिनीवासकपिलशंखवैदूर्यजारुधिहंसर्षभनागकालंजरनारदादयो विंशतिगिरयो मेरोः कर्णिकाया इव केसरभूता मूलदेशे परित उपकृताः ॥ २७ ॥ जठरदेवकूटौ मेरुपूर्वेणाष्टादशयोजनसहस्रमुदगायतौ द्विसहस्रं पृथुचतुंगौ भवतः एवमपरेण पवनपारियात्रौ दक्षिणेन कैलासकरवीरौ प्रागायतौ एवमुत्तरतस्त्रिशृंगमकरौ अष्टभिरेतैः परिस्तृतोऽग्निरिव परितश्च कास्तिकांचनगिरिः ॥ २८ ॥ मेरोर्मूर्धनि भगवत आत्मयोनेर्मध्यत उपकृतां पुरीमयुतयोजनसाहस्रीं समचतुरस्रीं शातकौंभीं वदन्ति ॥ २९ ॥ तामनु परितो लोकपालानामष्टानां यथादिशं यथारूपं तुरीयभागेन पुरोऽष्टावुपकृताः ॥ ३० ॥ इति श्रीभागवते महापुराणे पंचमस्कंधे भुवनकोशवर्णनं नाम षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥ ॥ ७३ ॥ श्रीशुक उवाच तत्र भगवतः साक्षाद्यज्ञलिंगस्य विष्णोर्विक्रमतो वामपादांगुष्ठनखनिर्भिन्नोर्ध्वाङ्कटाहविवरेणांतः प्रविष्टाया बाल्यजलधारातच्चरणपंकजावने जनारुणकिंजल्कोपरंजिता खिलजगदधमलापहोपस्पर्शनाऽमला साक्षाद्भगवत्पदीत्यनुपलक्षितवचोऽभिधीयमानाऽतिमहताकालेन युगसहस्रोपलक्षणेन दिवोर्मूर्धन्यवततार ॥ १ ॥

ज्ञेयलिंगं त्रिविक्रममूर्तिर्यस्य विक्रमतः दक्षिणेन पदाभुवं क्रांत्वा वामपदमुत्क्षिपतः वामपादांगुष्ठनखेन निर्भिन्नमूर्ध्वमुपरि भागो यस्य आङ्कटाहस्य तस्य विवरेणांतः प्रविष्टाया बाल्यजलधारासादिवोर्मूर्धन्यवततारेत्यन्वयः तस्य यच्चरणपंकजंतस्यावनेजनेन क्षालनेन अरुणतद्रतं कुंकुमंतदेवकिंजल्कास्तैरुपरंजिता अतएवाखिलस्य जगतोऽधमलापहमुपस्पर्शनं यस्याः तथाऽप्यमलातन्मलसंगशून्या साक्षाद्भगवत्पदीति यदनुपलक्षितं जान्हवी भागीरथीत्याद्युपलक्षणांतररहितं वचोनाम तेनाभिधीयमाना तस्मिन् समये भगवत्पदीनामपश्चान्नामांतराणि जातानि ॥ १ ॥